

กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE STRATEGIES IN APPLYING THE KING'S PHILOSOPHY FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN THE MEDIUM-SIZED HIGH SCHOOLS IN THE NORTHEASTERN, THAILAND

กุลชาติ ชลเทพ, ชวนคิด มะเสนะ, จินฉัตร ปะโคตัง

Kunlachat Chonlathep, Chuankid Masena, Jinawatara Pakotang

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding Author's E-mail: kchonlathep@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มี 4 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ ตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 164 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3 แห่ง 2) สร้างกลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 11 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้กลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา 51 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง และ 4) การประเมินผลกลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 21 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการนำศาสตร์พระราชมามาใช้ในการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง

* Received February 8, 2022; Revised February 22, 2021; Accepted February 24, 2022

3) หลังทดลองใช้กลยุทธ์ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินกลยุทธ์ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา; การจัดการศึกษา; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The research aimed to propose the strategies in applying the King's philosophy to an educational management according to the philosophy of sufficiency economy in the medium-sized high schools in the Northeastern, Thailand. The research was mixed methods conducted in 4 phases: 1) study of the current situations and needs, the sample group was 164 school directors and a study tour of 3 best practice schools. 2) establish the strategies, the target group was 11 experts from purposefully selection. 3) experiment the strategies, the target group was 51 school administrators, teachers and school committees from purposefully selection. 4) evaluate the strategies, the target group was 21 experts and stakeholders from purposefully selection. The research tools were questionnaires, in-depth-interview script, focus group discussion recording form and strategies assessment form. The data were analyzed by statistics of percentage, mean, standard deviation and analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found as follows: 1) The current conditions of applying the King's philosophy for educational management, by overall was at high level. 2) The strategies in applying the King's philosophy for educational management according to the philosophy of sufficiency economy consisted of vision, mission, goals, strategies and success indicators. The strategies were based on the principles of an understanding of objectives, development guidelines and sustainable development in implementing 4 main strategies, namely, the managing the school to quality strategy, the developing personnel to professionals' strategy, the curriculum development and sustainable learning management, and the learner developing strategy. 3) The overall image after trying out the strategies were found the satisfaction level was at highest level. 4) The results of the assessment of strategies, it was found to be appropriate, feasible and usefull, by overall were at highest level.

Keywords: King's Philosophy; Educational Management; Sufficiency Economy

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน จึงเป็นทิศทางการพัฒนาที่ทุกองค์กรต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) สำหรับใช้เป็นแผนพัฒนาประเทศไทยในระยะ 5 ปี เป็นการแปลงยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยมุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพคือ การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการเร่งปฏิรูปการศึกษาตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ จึงเป็นทางออกสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จร่วมกันในสังคมของชนในชาติ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันมากขึ้น ซึ่งแนวทางการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพด้วยการจัดการศึกษา ได้สืบสาน น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยหลักการพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” โดยได้ดำเนินการกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจัดทำโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานโครงการเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งใช้เป็นแนวทางในการสืบสานน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานน้อมนำศาสตร์พระราชมามากำหนดเป็นพันธกิจในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรมนำความรู้ มาใช้เป็นหลักนำ เพราะการปฏิรูปการศึกษาตามนัยดังกล่าวจะนำไปสู่การแก้ปัญหาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา นั้น หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้คำนึงถึงทิศทางอนาคตที่ชัดเจนจึงมีปัญหาในการปฏิบัติ อีกทั้งยังขาดการปรับปรุงกฎระเบียบที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ จากการศึกษางานวิจัยของ ธนกฤต สิทธิราชและคณะ (2558) เกี่ยวกับอนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้า พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการมัธยมศึกษาของไทยมีปัญหา 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสาระเนื้อหาหลักสูตรในการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านครู ด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และอนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้า สรุปว่า ด้านสาระเนื้อหาหลักสูตรจะเป็นไปตามความสนใจ ความรู้ความสามารถของนักเรียน โดยสาระการเรียนเป็นการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ระบบดิจิทัล ด้านการบริหารการศึกษาเป็นระบบที่ดี คำนึงถึงภาวะผู้นำที่ดี กล้าตัดสินใจ มีการกระจายอำนาจเต็มรูปแบบให้สถานศึกษา ด้านครูผู้สอนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ทางเทคโนโลยี ด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมสวยงาม ร่มรื่น ด้านการจัดการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น ด้านสื่อการสอนใช้สื่อการสอนทันสมัยในระบบดิจิทัล ผ่านสื่อการสอนระบบออนไลน์ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เป็นนักคิด วิเคราะห์แก้ปัญหาเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประสานความร่วมมือ และพัฒนาตนเองสู่การเป็นพลโลกของนักเรียน

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมและประเทศ รวมทั้งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยให้น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น สุนันท์ ศลโกสุม และไพฑูรย์ โพธิสาร (2561) กล่าวว่า ศาสตร์พระราชาศาสตร์ที่น้อมนำมาพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานศึกษามีการพัฒนา ระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร จัดหน่วยการเรียนรู้ มีเครือข่ายการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีการบูรณาการศาสตร์พระราชากับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีองค์ความรู้ สติปัญญา วิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา สร้างงานใหม่โดยใช้ข้อมูลจากงานเดิม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยจนก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างยั่งยืน และจากการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่นำไปสู่การบริหารและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบกับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีกลยุทธ์ในการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้สถานศึกษาจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ ทั้ง 4 ประการนี้ช่วยเป็นแนวความคิดในการกำหนดกลยุทธ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางปฏิบัติ และการควบคุมสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและลดความเสี่ยงได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น บุญเลิศ เย็นคงคาและคณะ (2549) และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549) กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่ามีขั้นตอนสำคัญเริ่มด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรที่เรียกว่า SWOT Analysis ที่นำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์

จากความเป็นมา ความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีความสอดคล้องกับอนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทย และสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม และทักษะการทำงาน ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข เป็นกำลังสำคัญและมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานและตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการมัธยมศึกษาและการจัดการศึกษาประเภทอื่นๆ ให้เป็นไปอย่างได้มาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชามาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อประเมินผลกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชามาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดแผนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จัดเป็นหมวดหมู่ตามองค์ประกอบของกลยุทธ์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ โดยใช้แบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 285 คน สุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง 164 คน วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ จำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) ศึกษาเชิงลึกโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบงานเศรษฐกิจพอเพียง 3 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวม 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง แล้ววิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายตามประเด็นการสัมภาษณ์ รวมทั้งวิเคราะห์เอกสารของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนำศาสตร์พระราชาใช้ในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วสรุปข้อค้นพบตามประเด็นในแบบวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสร้างกลยุทธ์ 1) ร่างกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อกำหนดตำแหน่งกลยุทธ์ และร่างกลยุทธ์ แล้วจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อร่างกลยุทธ์แล้วตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ 2) จัดทำคู่มือกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยนำกลยุทธ์ที่ผ่านการตรวจพิจารณาและประเมินจากข้อ 1) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือกลยุทธ์ แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 11 คน เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อคู่มือกลยุทธ์ ตรวจสอบและประเมินโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยจำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การทดลองใช้กลยุทธ์ ผู้วิจัยทดลองใช้กลยุทธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา 51 คน และเมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้กลยุทธ์ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจและแบบสัมภาษณ์ข้อค้นพบเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยจำแนกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสัมภาษณ์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. การประเมินผลกลยุทธ์ ผู้วิจัยจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์และข้อเสนอแนะต่าง ๆ แล้วประเมินโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยจำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม ข้อมูลที่ได้ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีสภาพการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการนำศาสตร์พระราชาไปปรับใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ต้องการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแบบอย่างได้ ต้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการศาสตร์พระราชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และต้องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนมีความรู้และมีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่วนการศึกษาเชิงลึกโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการศึกษาตามศาสตร์พระราชา พบว่า ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน มีนโยบายในการส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาพอเพียง กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับบริบท มีนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่บูรณาการในแผนปฏิบัติการประจำปี มีระบบบริหารงบประมาณ ใช้พื้นที่โรงเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีภาคีเครือข่ายร่วมมือในการระดมทรัพยากร ด้านการพัฒนาบุคลากร มีการสำรวจความต้องการและจำเป็นของบุคลากรที่จะพัฒนาตนเอง มอบหมายงานตามความชำนาญมุ่งพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ บุคลากรรู้ เข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีความสามัคคีและทำงานเป็นหมู่คณะ ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร ครูและบุคลากรมีการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบอย่างได้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นักเรียนมีความสามารถทางวิชาการ มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการขยายผลและขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ รวมทั้งดำเนินการควบคู่กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีทักษะ

ชีวิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลักที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งมีตำแหน่งกลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ เน้นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ เน้นการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน มีความเป็นมืออาชีพ 3) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน เน้นการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง เน้นการส่งเสริมกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินคู่มือกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีข้อค้นพบดังนี้ ด้านวิสัยทัศน์ มีการกำหนดทิศทางแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและมีความเป็นสากล บนความเป็นไทยและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ขับเคลื่อนด้วยศาสตร์พระราชา ด้านพันธกิจ มีการวิเคราะห์วิสัยทัศน์โดยการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อกำหนดพันธกิจให้ครอบคลุมและจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการให้เชื่อมโยงเป็นระบบ โดยใช้ศาสตร์พระราชาในการขับเคลื่อนด้านเป้าประสงค์ มีความชัดเจน ระบุถึงเป้าหมายที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของโรงเรียน บุคลากร และนักเรียน สอดคล้องกับพันธกิจ และเห็นถึงพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องในอนาคต ด้านกลยุทธ์ มีแนวดำเนินการกลยุทธ์ที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน เชื่อมโยงการดำเนินการอย่างเป็นระบบเริ่มจากการเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. ผลการประเมินผลกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า การประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการนำ ศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระดับสภาพการปฏิบัติในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารโรงเรียน เพื่อต่อยอดให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนตามแนวทางของศาสตร์ พระราชา ต้องการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการ จัดกระบวนการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นแบบอย่างได้ ต้องการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการศาสตร์พระราชากับกลุ่มสาระการเรียนรู้และให้สอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และต้องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนมีความรู้และ มีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการนำศาสตร์พระราชามาเป็นมติหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ระบบการศึกษาในลักษณะของการบรรจุลงในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ เพื่อให้ สถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ สร้างอุปนิสัยอย่าง พอเพียงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อีกทั้งเพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถน้อม นำวิถีชีวิตของตนเข้าสู่การพัฒนาตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ให้เป็นไปตามศักยภาพของ ตนเองและลักษณะของภูมิสังคม มีการบูรณาการทั้งในส่วนของการบริหารจัดการ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ บุษกร วัฒนบุตรและคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคนไทย พบว่า การพัฒนาคนไทยต้องมีแผนการพัฒนาคนที่ถูกออกแบบมาให้สอดคล้องกันในทุกระดับ และสาขา เพื่อการไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีเครื่องมือการ ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตตามการน้อมนำศาสตร์พระราชามาสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง สอดคล้อง กับ สุนันท์ ศลโกสม และไพฑูรย์ โพธิ์สาร (2561) ที่นำเสนอว่า ศาสตร์พระราชามีถูกนำไปใช้ในการ พัฒนาการศึกษาด้านการพัฒนาสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน โดยการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับศาสตร์พระราชามาในหัวข้อต่างๆ การพัฒนาผู้สอน มีการ พัฒนาคุณสมบัติด้านคุณธรรมของผู้สอน พัฒนาเทคนิคการสอน สร้างนวัตกรรมสื่อการสอน และพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ปฏิบัติงานอย่างคิดวิเคราะห์ และส่งผลให้อยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560) ที่ศึกษาการ

พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดองค์ประกอบในการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชมาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางการพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา เน้นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การมีส่วนร่วม 2) กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรมืออาชีพ เน้นการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน มีความเป็นมืออาชีพ 3) กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) กลยุทธ์การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เน้นการส่งเสริมกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินคู่มือกลยุทธ์ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกลยุทธ์และคู่มือกลยุทธ์ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน รวมทั้งมีการกำหนดสถานการณ์หรือตำแหน่งกลยุทธ์ และหาความสัมพันธ์ของข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สอดคล้องกับ พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ (2560) ที่พบว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ สอดคล้องกับการสร้างกลยุทธ์โดยใช้กระบวนการบริหารกลยุทธ์ของ เอกลักษณ์ พลศักดิ์ (2563) เรื่อง กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการบริหาร POLC ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การนำ และการควบคุม ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พารดา หาบ่านแพ้น (2563) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การ

บริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 พบว่า ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการ กลยุทธ์การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการใช้กลยุทธ์มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การทดลองใช้กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชมาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในโรงเรียนน้ำเกลี้ยงวิทยา พบว่า ความพึงพอใจหลังทดลองใช้กลยุทธ์โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้ดำเนินการสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และมีความสนใจที่จะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่โรงเรียนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดการปรับกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จักรพงศ์ มัตสยะวนิชกุล (2561) เรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า จากการทดลองใช้กลยุทธ์ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีความพึงพอใจในการดำเนินงานตามกลยุทธ์อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับ ขวลิต จันทรศรี (2555) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า ผลการประเมินการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรให้ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ จึงจะส่งผลให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายหลังการทดลองใช้กลยุทธ์ ด้านวิสัยทัศน์พบว่า มีการกำหนดทิศทางแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและมีความเป็นสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทยและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาที่ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยศาสตร์พระราชมา ด้านพันธกิจ พบว่า มีการวิเคราะห์วิสัยทัศน์โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อกำหนดพันธกิจให้ครอบคลุมและจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการให้เชื่อมโยงเป็นระบบ โดยใช้ศาสตร์พระราชมาในการขับเคลื่อนในทุกพันธกิจ ด้านเป้าประสงค์ พบว่า มีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน ระบุถึงเป้าหมายที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนของโรงเรียน บุคลากร และนักเรียน สอดคล้องกับพันธกิจ และเห็นถึงพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นต่อเนื่องในอนาคต ด้านกลยุทธ์ พบว่า แนวดำเนินการกลยุทธ์มีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน เชื่อมโยงการดำเนินการอย่าง

เป็นระบบเริ่มจากการเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางการพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมีการขับเคลื่อนศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทำให้สามารถวิเคราะห์และประเมินสภาพของโรงเรียนถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุง ตรวจสอบ ติดตาม และส่งเสริมพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ เพิ่มภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน และมีการนำกลยุทธ์ไปใช้ในการพัฒนา กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักกรรมาธิการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2560) ได้ระบุว่าศาสตร์พระราชาเป็นปรัชญาที่พระราชทานชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับของรัฐ นอกจากนี้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังเป็นหลักการทรงงานการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อความเป็นเลิศและยั่งยืน โดยได้พระราชทานหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือการเรียนรู้กระบวนการคิดบนรากฐานการเข้าใจมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง ตลอดจนการทดลองปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่รู้จักจบ

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การประเมินผลกลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มตัวอย่างและสังเคราะห์ข้อมูลจากโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ผ่านแนวดำเนินการตามวิธีการแห่งศาสตร์พระราชา การเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทำให้กลยุทธ์ที่ได้มีรายละเอียดขององค์ประกอบที่ชัดเจน เป็นประโยชน์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของสมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์ (2553) ที่เสนอว่า หลักเกณฑ์การประเมินประการแรก คือ การยึดหลักความเหมาะสม หลีกเลี่ยงผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นอันตรายหรือเป็นกลยุทธ์ที่อาศัยช่องว่างที่เปิดกว้างในแง่ของโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือเป็น กลยุทธ์ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงจุดแข็ง คือใช้จุดแข็งให้เป็นประโยชน์ในแง่การดำเนินการหรืออาจหมายถึงเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมหลีกเลี่ยงจุดอ่อนแอ เป็นกลยุทธ์ที่พยายามแก้ไขจุดดุดตันที่เป็นปัญหา กล่าวคือ เกณฑ์ในการที่จะดูความเหมาะสมนั้นก็คือ พิจารณากลยุทธ์ไปพร้อมกับเรื่องของ SWOT Analysis สอดคล้องกับ เนาวรัตน์ นาคพงษ์ (2555) ที่ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดกำแพงเพชร โดย

ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า สถานศึกษามีการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานและสถานศึกษามีการพิจารณาหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาได้ผลดียิ่งขึ้น กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นกลยุทธ์ 13 กลยุทธ์ 14 ตัวชี้วัด และ 19 มาตรการ มีผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก และในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Lamberton (2005) ที่ศึกษาเรื่องความพอเพียงกับความยั่งยืน : ความตรงกันภายในของรูปแบบความยั่งยืน พบว่า แนวความคิดพอเพียงอย่างยั่งยืนจะเป็นการเสริมให้มุมมองของระบบทางเศรษฐกิจแนวใหม่ นำไปกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในวัตถุประสงค์ทางสังคมและนิเวศวิทยา ที่ถูกนำไปสู่การกำหนดแนวทางร่วมกันของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ Hong, Sheriff and Naeger (2009) ที่ได้ศึกษาเรื่องประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาไทยในมุมมองที่กว้างขึ้น พบว่า ความพอเพียงในตนเองได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วไปในนโยบายสวัสดิการทางสังคมของรัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระและเสถียรภาพทางการเงิน โดยมีเป้าหมายในการใช้แผนการฝึกอบรมอาชีพให้กับผู้รับบริการ ข้อค้นพบจากการศึกษาได้เสนอแนะว่าความพอเพียงในตนเองเป็นกระบวนการของการพัฒนาทางจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และเรียนรู้เป้าหมาย เป็นการสร้างความก้าวหน้าไปสู่ความเป็นจริงของผลลัพธ์ทางการเงิน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

กลยุทธ์การนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยใช้หลักการเข้าใจเป้าหมาย เข้าถึงแนวทางพัฒนา และพัฒนาอย่างยั่งยืน ขับเคลื่อน 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ การบริหารจัดการ โรงเรียนสู่คุณภาพ การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ กำหนดไว้ว่า โรงเรียนบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ได้คุณภาพตามมาตรฐาน บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ จัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน ยึดนักเรียนเป็นสำคัญนำสู่ความพอเพียง โดยน้อมนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ มี 4 ข้อ ได้แก่ 1) พัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพด้วยศาสตร์พระราชา 2) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนให้มีสมรรถนะตามสายงาน และมีความเป็นมืออาชีพด้วยศาสตร์พระราชา 3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และ

จัดการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญด้วยศาสตร์พระราชา และ 4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะความพอเพียง ตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิตด้วยศาสตร์พระราชา

เป้าประสงค์ มี 4 ข้อ ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนมีสมรรถนะตามสายงาน และมีความเป็นมืออาชีพ 3) โรงเรียนมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาของชาติ และครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะความพอเพียง ตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิต

การเข้าใจเป้าหมาย คือ การเข้าใจข้อมูลสภาพลักษณะของเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา ทั้งที่เป็นข้อมูลพื้นฐานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย แล้วกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนา

การเข้าถึงแนวทางพัฒนา คือ การเข้าถึงหลักการ แนวทาง หรือวิธีการในการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้พัฒนาและเป้าหมาย โดยการนำแนวทางการพัฒนาไปดำเนินการตามขั้นตอน ด้วยความรู้ความเข้าใจ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

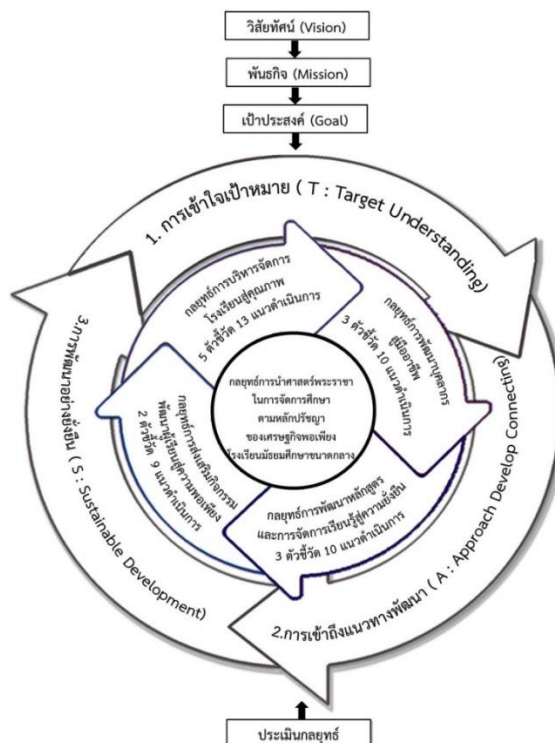
การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การติดตาม ปรับปรุง และพัฒนาจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ประยุกต์ใช้ได้ไม่รู้จบ จนสามารถพึ่งพาตนเองและเป็นต้นแบบขยายผลต่อไปได้

การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ คือ การบริหารจัดการโรงเรียนโดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจ อาศัยการมีส่วนร่วม กำหนดเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนา จัดทำเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม นำสู่การเข้าถึงการพัฒนาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารทั่วไป และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการติดตาม ปรับปรุง พัฒนา ขยายผลสู่ภายนอกโรงเรียนจนเห็นผล ตลอดจนเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาโรงเรียนอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงได้ มี 5 ตัวชี้วัด 13 แนวดำเนินการกลยุทธ์

การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ คือ การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจ จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร นำสู่การเข้าถึงการพัฒนาด้วยการอาศัยความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบุคลากรให้มีสมรรถนะตรงตามสายงาน อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการติดตามและนำผลมาปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนขยายผลการพัฒนาและเผยแพร่ผลงานสู่ภายนอกโรงเรียน มี 3 ตัวชี้วัด 10 แนวดำเนินการกลยุทธ์

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน คือ การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสภาพการจัดการเรียนรู้ให้ได้ข้อค้นพบที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น เข้าถึงการพัฒนาด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ระบุและคำนึงถึงหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งเผยแพร่ ผลงานของนักเรียน มี 3 ตัวชี้วัด 10 แนวดำเนินการกลยุทธ์

การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง คือ การพัฒนาผู้เรียนโดยการสร้างความเข้าใจจากการศึกษา วิเคราะห์สภาพการจัดกิจกรรมแนะแนว ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมนำสู่การเข้าถึงการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นการสร้าง ความตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิต และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้วยการติดตามและนำผล มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนานักเรียน ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างเครือข่ายและขยายผล การดำเนินกิจกรรมร่วมพัฒนากับโรงเรียนและหน่วยงานอื่น มี 2 ตัวชี้วัด 9 แนวดำเนินการกลยุทธ์

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัตินั้น ต้องเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ แล้วปฏิบัติตามแนวดำเนินการกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ จากกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนสู่คุณภาพ กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน และกลยุทธ์การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่ความพอเพียง ตามลำดับต่อเนื่องกันไป และให้มีการประเมินผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดความสำเร็จในแต่ละกลยุทธ์ด้วยทุกครั้ง เพื่อปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป ทั้งนี้สามารถศึกษารายละเอียดตัวชี้วัดและแนวดำเนินการกลยุทธ์เพิ่มเติมได้ที่ “คู่มือกลยุทธ์ศาสตร์พระราชา” ตามลิงก์นี้ https://drive.google.com/file/d/1irTCC1VsnQogSRPtI_9XdcU0_bb_bSE-/view?usp=sharing

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดโครงการตามกลยุทธ์และขับเคลื่อนโครงการโดยเน้นที่ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง
2. ควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยใช้ศาสตร์พระราชา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในการพัฒนาตามกลยุทธ์ ต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจเป้าหมาย การเข้าถึงแนวทางพัฒนา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นกระบวนการต่อเนื่องตามแนวดำเนินการกลยุทธ์
2. เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้กลยุทธ์ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการนำศาสตร์พระราชาในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำศาสตร์พระราชาไปใช้ในด้านอื่นๆ เพื่อสะท้อนผลการศึกษาวิจัยในการจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ มัตสยะนิชกุล. (2561). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ขวลิต จันทรศรี. (2555). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการจัดการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธนฤต สิทธิราช และคณะ. (2558). อนาคตภาพการจัดการมัธยมศึกษาของประเทศไทยในสองทศวรรษหน้า. *ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 7(3), 71-80.
- เนาวรัตน์ นาคพงษ์. (2555). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- บุญเลิศ เย็นคงคา และคณะ. (2549). การจัดการศึกษาเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินติ้ง.
- บุษกร วัฒนบุตร และคณะ. (2561). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคอนไทย. *วารสาร มจร สันติศึกษาปริทรรศน์*, 6 (พิเศษ), 539-552.
- พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2560). การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100), 144-158.
- พารดา หาบ่านแน่น. (2563). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสมาขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสู่การปฏิรูปประเทศ”. กรุงเทพฯ: รัฐสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 28(1), 140-141.

- สุนันท์ ศลโกสุม และไพฑูรย์ โพธิสาร. (2561). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการศึกษา. *วารสารออนไลน์*, 12 (เสริม), 9-21.
- เอกลักษณ์ พลศักดิ์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร สันติศึกษาปริทรรศน์*, 9(4), 1430-1443.
- Hong, et al. (2009). A Bottom-up Definition of Self-sufficiency: Voices from Low-income Jobseekers. *Qualitative Social Work*, 8(1), 376–357.
- Lamberton, G. (2005). Sustainable sufficiency: An internally consistent version of sustainability. *Sustainable Development*, 13(1), 53-68.

